

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Любешівський технічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

Безпека життєдіяльності

Методичні вказівки до практичних занять

для здобувачів освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр
галузь знань **13 Механічна інженерія**
спеціальності **133 Галузеве машинобудування**
за освітньо – професійною програмою «Галузеве машинобудування»
денної форми навчання

Любешів 2023

УДК 504.75(07)

П 32

До друку

Голова методичної ради ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ»

_____ Герасимик-Чернова Т.П.

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій коледжу

Бібліотекар _____ М.М. Демих

Затверджено методичною радою ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ»

протокол № _____ від «____» _____ 2023 р.

Рекомендовано до видання на засіданні випускної циклової (методичної) комісії педагогічних працівників харчового виробництва, галузевого машинобудування, готельно – ресторанної справи та обліку і оподаткування ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ»,

протокол № _____ від _____ 2023 року

Голова випускної циклової (методичної) комісії _____ Кравченко Т.Ф.

Укладач: _____ Н.З.Пігулко

(підпис)

Рецензент: _____

(підпис)

Відповідальний за випуск: _____ Кравченко Т.Ф., голова випускної циклової (методичної) комісії педагогічних працівників харчового виробництва, галузевого машинобудування, готельно – ресторанної справи та обліку і оподаткування ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ».

Безпека життєдіяльності [Текст]: методичні вказівки до практичних занять для здобувачів освіти галузь знань 13 Механічна інженерія 133 Галузеве машинобудування за освітньо-професійною програмою «Галузеве машинобудування» денної форми навчання/ уклад. Н.З.Пігулко – Любешів: ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ», 2023. – 65 с.

Методичні вказівки до практичних занять складені відповідно до діючої програми курсу «Безпека життєдіяльності», містять короткий опис практичних робіт, запитання для самоконтролю, перелік рекомендованої літератури.

ПЕРЕДМОВА

“Безпека життєдіяльності” є інтегрованою науковою дисципліною, яка ґрунтується на наукових досягненнях фундаментальних наук.

Опрацювання навчального матеріалу рекомендується здійснювати за допомогою традиційних та новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій, що є вимогою сучасного технічного розвитку цивілізації і зорієнтовано на формування інтелектуального потенціалу України та розвиток духовної культури особистості.

Самостійна творча робота здобувача освіти передбачає:

глибоке засвоєння навчального матеріалу шляхом опрацювання рекомендованої літератури;
самостійне написання рефератів;

стимулювання використання телекомунікаційних засобів (комп’ютерних програм, мережі Internet тощо) при опрацюванні навчального матеріалу;

стимулювання володінням культурою мови, логічним мисленням, умінням самостійній роботі;

формування широкого світогляду, позитивних моральних засад.

Це створює умови для інтенсифікації навчального процесу, сприяє успішному засвоюванню знань та прискорює процес вивчення предмету здобувачами освіти.

Наслідком вивчення здобувачами освіти курсу “Безпека життєдіяльності” є засвоєння правил здорового способу життя і поведінки людини як члена суспільства, уміння створювати безпечні та комфортні умови життєдіяльності.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 1

Тема: РИЗИК ТА НЕБЕЗПЕКА В ДІЯЛЬНОСТІ.

Мета заняття: Навчитися розпізнавати потенційну небезпеку та оцінювати ризик в процесі діяльності.

Література:

1. Желібо Є.П. та інші. Безпека життєдіяльності. -К.: Каравела, 2001. - 317с.
2. Заплатинський В.М. Безпека життєдіяльності. - К.: КДТЕУ, 1999. - 208с.
3. Скобло Ю.С. та ін. Безпека життєдіяльності. - В.: Нова книга, 2000. - 367с.
4. Ярошевська В.М., Ярошевський М.М. Безпека життєдіяльності. - К.: НМЦ, 1997.- 292с.
5. Хижняк М.І., Нагорна А.М. Здоров'я людини та екологія.- К.: Здоров'я, 1995. - 225с.

Методичні вказівки

Сучасне життєве середовище містить багато джерел небезпек. Вони є постійними

Небезпека - це явище або вплив на людину несприятливих чи, навіть, несумісних з життям чинників.

Є підстави стверджувати, що будь-яка діяльність потенційно небезпечна.

Потенційна небезпека - це така небезпека, що має прихований неявний характер і проявляється в умовах, які важко передбачити.

Небезпеки класифікуються за:

- походженням;
- сферою проявлення;
- локалізацією;
- шкодою;
- наслідками;
- часом проявлення;
- структурою;
- характером дії на людину.

Ризик це кількісна оцінка небезпеки.

Існує визначення, що небезпеки - це обставини несприятливого характеру, які можуть виникати, а ризик — статистична імовірність їх виникнення. Важливим завданням студентів та слухачів факультету післядипломної освіти є не тільки глибоке усвідомлення важливості даної теми, а і набуття практичних навичок розрахунків ризику в будь-яких видах діяльності.

При розробці профілактичних та оперативних заходів на об'єктах господарської діяльності, які мають за мету забезпечення безпеки життєдіяльності, необхідна повна інформація та достатня характеристика небезпек в конкретних умовах предметної діяльності. Така інформація і характеристика небезпек отримала назву **номенклатура та ідентифікація**.

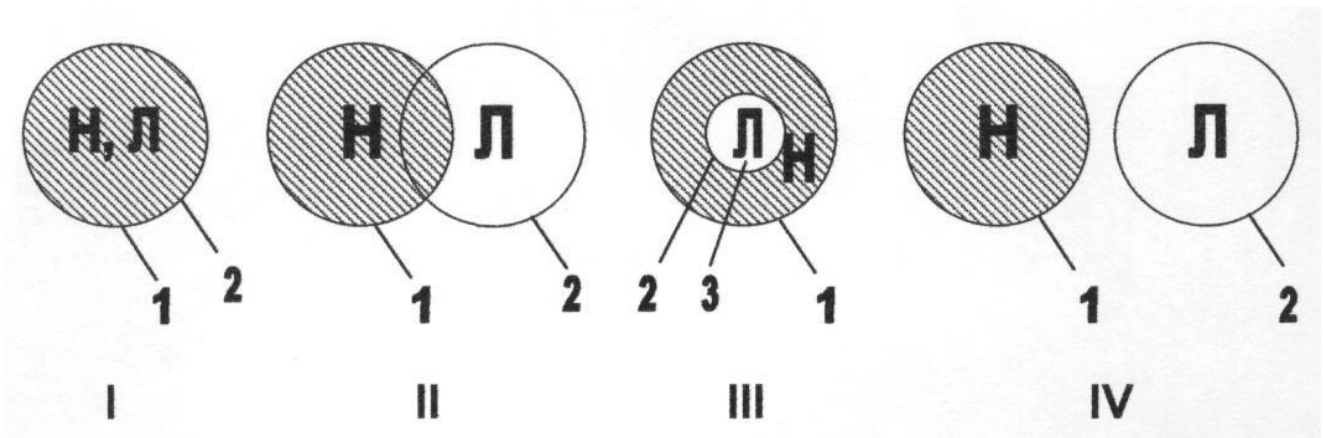
Класифікація небезпек (у відповідності з постановою Кабінету Міністрів України №1099 від 15.07.1998 року)

- природного походження;
- техногенного походження;
- соціально-політичного походження;
- воєнного походження;

- комбіновані небезпеки.

Небезпека, як правило, проявляється у визначеній просторовій області, що отримало назву **небезпечна зона**.

Графічні варіанти взаємного розташування небезпечної зони (1) перебування людини (2) та засобів захисту (3).

Варіант I. Людина не має засобів захисту або не використовує їх, знаходиться в небезпечній зоні.

Варіант II. Небезпека існує лише у місці суміщення зон 1 та 2. **Варіант III.** Небезпека виникає тільки у випадку порушення засобів захисту (3).

Варіант IV. Гарантує повну безпеку, точніше, прийнятний рівень прояву небезпеки.

В процесі предметної діяльності, виходячи з аксіоми про потенційну небезпеку, створюється тріада **"джерело небезпеки - причина - небажаний наслідок"**.

Тому в основі профілактики будь-якої події повинен знаходитися пошук причин, внаслідок яких небезпека реалізувалася небажаними наслідками.

Ризик як оцінка небезпеки

Ризик визначається як відношення тих чи інших небажаних наслідків за одиницю часу до можливого числа подій.

Ризик обчислюється за формулою:

$$R = \frac{n}{N}$$

де: **R** - ризик за певний період;

n - кількість фактичних проявів небезпеки (травм, аварій, катастроф);

N - теоретична можлива кількість небезпек для даного виду діяльності.

Методи визначення ризику

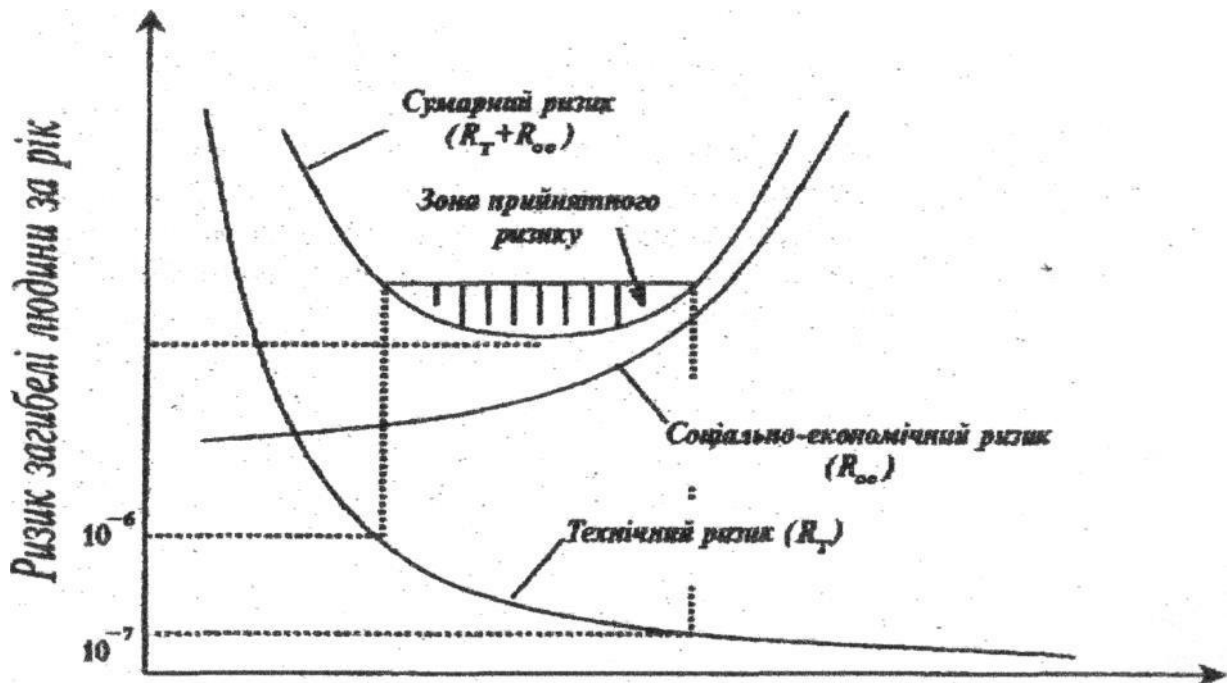
- **інженерний** — спирається на статистику розрахунку частоти проявлення небезпеки;
- **модельний** - базується на побудові моделей впливу небезпеки, як на окрему людину, так і на соціальні, професійні групи;
- **експертний** за ним імовірність різних подій визначається досвідченими спеціалістами - **експертами**;
- **соціологічний** - базується на опитуванні населення та працівників.

Концепція прийнятого (допустимого) ризику

Традиційна техніка безпеки базується на концепції, щоб будь-якою ціною не допустити жодної аварії чи катастрофи. Така концепція - гуманна, але, як показує практика, вона не відповідає законам техносфери, досягнути її неможливо тому, що в діючих системах нульового ризику не буває.

Витрати на безпеку

Поняття про ризик включає в себе комбінацію двох компонентів: наслідки небажаних подій, частоту виникнення цих подій.

Ризик буває **індивідуальний і соціальний**.

Ризикова поведінка вважається виправданою, коли вона направлена на досягнення суспільно-значимої мети.

Сутність концепції прийнятого (допустимого) ризику полягає в поєднанні технічних, економічних, соціальних та політичних аспектів і є певним компромісом між рівнем безпеки і можливостями для її досягнення.

Шляхи підвищення рівня безпеки:

- ☐ повна або часткова відмова від робіт, які мають високий ступінь небезпеки;
- ☐ заміна небезпечних операцій іншими - менш небезпечними;
- ☐ удосконалення технічних систем та об'єктів;
- ☐ розробка та використання спеціальних засобів захисту;
- ☐ контроль за рівнем безпеки, навчання людей з питань безпеки, стимулювання безпечної роботи та поведінки.

Задача Визначити ризик (за даними викладача)

Приклад. Обчисліть ризик отруєння на підприємстві (у розрахунку за рік), якщо загальна кількість працюючих складає 5000 чоловік, за останні 4,5 роки отруїлися 5 чоловік. Обчисліть величину групового ризику, якщо на подібних підприємствах в Україні працює 200000 чоловік.

Розв'язання:

$5:4,5=1,1$ – отруїлось за 1 рік;

$1,1:5000=2,2 \cdot 10^{-4}$ – індивідуальний ризик;

$1,1:200000=5,5 \cdot 10^{-6}$ – груповий ризик.

$P(A) = \sum P(A)$ – при одночасному впливі декількох подій

Контрольні запитання для самопідготовки

1. Як класифікують небезпеки?
2. Що таке ризик і як розрахувати ризик?
3. Які є методи визначення ризику?
4. В чому суть концепції прийнятного (допустимого) ризику?

Висновок:

Після виконання роботи студент повинен

Зна ти	Вмі ти
- Класифікацію небезпек;	- Ідентифікувати небезпеки;
- Види ризиків;	- Визначати ризик;
- Методи вивчення ризику;	- Виявляти приховану
- небезпеку.	
- Суть концепції прийнятного (допустимого ризику).	

ПРАКТИЧНА РОБОТА 2

Тема: ОРГАНІЗАЦІЯ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ У НС ТА НАДАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПІЛИМ

Мета заняття: Знати як проходить організація життєзабезпечення населення під час НС, основні заходи створені для виживання населення, що опинилися в районах аварій, стихійних лих і осередках ураження.

Література:

1. Демиденко Г. П. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / Г. П. Демиденко. – Київ : НТУУ «КПІ», 2008. – 300 с.
2. Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності [Електронний ресурс]: навч. посіб. / В. В. Зацарний, Н. А. Праховнік, О. В. Землянська, О. В. Зацарна. – Київ : НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2016. – електронне видання.. –URL: Режим доступу: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18263>.
3. Безпека життєдіяльності: метод. вказівки до викон. практ., індивід. робіт та домашньої контр. роботи для студ. техн. спец. / Уклад.: Г. П. Демиденко, В. М. Прилепський, О. В. Землянська та ін. – Київ : НТУУ «КПІ», 2007. – ? с.
4. Желібо Є. П. Безпека життєдіяльності. навч. посіб. / Є. П. Желібо, Н. М. Заверуха, В. В. Зацарний. – 6-те вид. – Київ : Каравела, 2009. – 344 с.
5. Третькова Л. Д. Засоби індивідуального захисту, виготовлення та застосування: навч. посіб. / Л. Д. Третькова, Г. Є. Литвиненко. – Київ : Лібра, 2008. – 317 с.

Методичні вказівки:

Однією з найважливіших функцій органів цивільного захисту на територіях, де виникла надзвичайна ситуація, стає організація життєзабезпечення населення.

У разі загрози виникнення або під час виникнення НС передбачено проведення заходів, розроблених органами державної влади, органами управління ЦЗ, адміністрацією підприємств, організацій завчасно, а також у разі надзвичайних ситуацій для створення умов для виживання населення, яке може опинитися в районах аварій, стихійних лих і осередках ураження.

Життєзабезпечення – це забезпечення нормативного мінімуму життєвих потреб населення, яке постраждало внаслідок надзвичайної ситуації, надання йому житлово-комунальних послуг і дотримання встановлених соціальних гарантій на період проведення рятувальних робіт.

Основні заходи життєзабезпечення такі: організація бази харчування в районі лиха й тимчасове розселення в безпечних районах на період рятувальних робіт; забезпечення населення одягом, взуттям і товарами першої потреби; надання фінансової допомоги потерпілим; медичне обслуговування та санітарно-епідеміологічний нагляд у районах тимчасового розміщення.

Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади, до компетенції якого належить питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, тягне за собою накладання штрафу на посадових осіб від 10 до 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Те саме діяння, вчинене повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від 20 до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 18816 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій

Щоб визначити оперативні профілактичні й термінові заходи захисту населення й територій, виявляють і оцінюють становище в районі НС, проводячи радіаційну, хімічну та бактеріологічну розвідку

Характер обстановки в районі НС залежить від подій, що спричинили НС: у разі вибухів – інженерна обстановка, після радіаційної аварії виникає радіаційна обстановка, після аварії на хімічно небезпечному об'єкті (ХНО) – хімічна обстановка.

Обстановка характеризується розмірами зон зараження, характером і ступенем зараження. Прогнозування обстановки може бути оперативним (довгостроковим) та аварійним.

Оперативне прогнозування проводять заздалегідь (до аварії), щоб визначити можливі

масштаби і характер зараження (руйнування), необхідні сили і засоби для ліквідації наслідків аварії, складати плани роботи із забезпечення безпеки життєдіяльності в районі можливої НС.

Аварійне прогнозування здійснюють під час виникнення аварії для визначення можливих наслідків і порядку дій, способів захисту населення в зоні забруднення.

Характеристики обстановки визначають у процесі її виявлення та оцінювання.

Виявлення обстановки – це визначення меж зон зараження (руйнувань, пожеж) і нанесення їх на карту (план місцевості). Виявлення обстановки здійснюють двома методами: методом прогнозування і за даними розвідки (при цьому виявляється фактична, реальна обстановка).

Оцінювання обстановки – це визначення ступеня небезпеки для людей і навколишнього середовища, а також необхідних заходів захисту й поведінки в районі НС, що усувають або знижують ризик ураження.

Оцінюючи обстановку, розв'язують типові задачі та формують висновки з аналізу наслідків і ступеня впливу обстановки на життєдіяльність людей та обирають оптимальний варіант дій і способи захисту.

Виявлення та оцінювання обстановки – це єдиний процес, квінтесенцією якого є висновки й пропозиції з ліквідації наслідків дії всіх уражаючих факторів у обстановці, яка виникла, для захисту людей і зниження ризику їх ураження.

Локалізацію і гасіння пожеж проводять протипожежні формування за сприяння рятувальних та інших формувань. Щоб не допустити злиття окремих осередків пожеж у суцільні, вживають заходів з локалізації пожеж, для чого водночас із гасінням пожеж роблять відсічні протипожежні смуги. На шляху руху пожежі розбирають або розламують займисті конструкції будинків, а також повністю прибирають із відсічної смуги легкозаймисті матеріали й рослинність.

Розшукування і рятування людей з-під завалів, зруйнованих будівель

Рятування постраждалих з-під завалів починають з огляду завалів, вибору підходів до них та визначення способів і засобів дій.

Для рятування постраждалих, які перебувають у верхніх частинах завалу, обережно розбирають завал згори.

Для рятування людей під завалами в середині будинку влаштовують вузькі проходи в самому завалі біля однієї з бокових стін. Влаштовуючи проходи, використовують порожнини й щілини, що утворилися між зруйнованими елементами будівлі. По всій довжині проходи зміцнюють стійками й підпірками.

Рятування людей з напівзруйнованих будинків, що горять, здійснюють протипожежні формування водночас із гасінням пожеж. У цих роботах беруть участь формування загального призначення та медичні формування. Для спуску людей використовують приставні й штурмові драбини, мотузки мотузкові східці, автомобільні телескопічні вежі й підіймачі. Щоб зняти людей з верхніх поверхів будинків, яким загрожує пожежа або руйнування, можуть бути використані гелікоптери.

Рятування людей із завалених сховищ проводять у такій послідовності: відшукування сховищ серед руїн, установлення зв'язку з людьми, що рятуються, подавання повітря в завалене сховище (якщо це необхідно), подавання повітря в завалені захисні споруди, розкриття заваленого сховища, надання першої медичної допомоги постраждалим і евакуація їх до медпункту.

Відшукати сховище серед руїн можна за планами розміщення сховищ об'єкта за місцевими ознаками (орієнтирами).

Для встановлення зв'язку з людьми, які перебувають у сховищі, можна використати радіозв'язок. Якщо це неможливо, то спілкування з людьми здійснюється через повітрязабірні отвори, люки та

перестукуванням через стояки водопостачання або опалення.

Якщо порушено систему фільтровентиляції, для подавання повітря в сховище розчищають повітрозабірні канали, а якщо це неможливо, бурять отвір у мурі або перекритті й подають повітря за допомогою переносного вентилятора або компресора.

Щоб розчистити сховище, потрібно звільнити основний, запасний або аварійний вихід чи влаштувати отвір у перекритті чи мурі, використовуючи засоби механізації: бульдозер, ескалатор, кран, відбійні та свердловальні молотки.

Першу медичну допомогу постраждалим безпосередньо на місці надає особовий склад медичних формувань (санітарних дружин). Вони також евакуюють постраждалих до пунктів завантаження на транспорт для доправлення до медичної установи.

Прокладання колонних шляхів (об'їздів) і влаштування проїзду в завалах здійснюють, коли немає дороги, неможливо використати наявні дороги, завалені вулиці в місті. Для влаштування колонного шляху усувають усі перешкоди, вирівнюють полотно дороги та зводять дорожні споруди (невеликого розміру), використовуючи бульдозери, шляхопрокладачі.

Безпосередньо в осередках ураження на вулицях міста влаштовують проїзди та проходи в завалах. У районах, де висота завалу не перевищує 1,0 м, шляхи прокладають, розчищаючи завали бульдозером до поверхні проїжджої частини вулиці, а в зонах суцільних завалів, де їх висота перевищує 1 м, шляхи прокладають завалом: усувають крупно розмірні елементи (брили дроблять, а металеві балки розрізають), завал після цього розрівнюють бульдозерами.

Ширина шляху для одностороннього руху має бути не менше ніж 3–3,5 м. Для роз'їзду зустрічних машин облаштовують через кожні 150–200 м спеціальні майданчики. Для двостороннього руху обладнують проїзди завширшки 6–7 м.

Усунення аварій на мережах комунального господарства здійснюють підготовлені та оснащені спеціальним інструментом аварійно-технічні формування (дод. 3.25).

Укріплення або руйнування нестійких конструкцій будинків, що загрожують обвалом, здійснюють у такий спосіб:

- конструкції та стіни невеликих будинків заввишки до 6 м зміцнюють простими дерев'яними або металевими ухилами;
- будинки заввишки 12 м і більше зміцнюють подвійними дерев'яними укосами або укосами з металевих балок.

Нестійкі будинки, що загрожують обвалом, руйнують у тому разі, коли їх неможливо зміцнити, за допомогою лебідки і троса або троса і трактора. Трос закріплюють у верхній частині стіни, його натягують, поступово посилюючи натяг до руйнування муру.

В осередку радіаційного зараження

Під час радіаційних аварій радіонукліди піднімаються в атмосферу і переносяться у вигляді аерозолів на значну відстань, утворюючи на місцевості зони радіоактивного забруднення. Ступінь радіаційної небезпеки для населення залежить від кількості і складом радіонуклідів, відстанню від місця аварії до населеного пункту, метеорологічними умовами, порою року.

Під час ліквідації наслідків радіаційного зараження проводять такі заходи:

- оповіщення населення про аварію та постійне його інформування про наявну обстановку й порядок дій за таких умов;
- використання засобів колективного та індивідуального захисту;
- організація дозиметричного контролю;
- проведення йодної профілактики населення, що опинилося в зоні радіоактивного

зараження;

- введення обмеженого перебування населення на відкритій місцевості (режими радіаційного захисту);
- здійснення евакуації населення та інші заходи.

Після евакуації населення розпочинають дезактивації території, споруд і техніки.

В осередку хімічного зараження

В осередку хімічного ураження не буде руйнувань і пожеж, тому рятувальні роботи передбачають передусім надання допомоги потерпілим, їх евакуацію в медичні установи, позначення і загородження осередків зараження, знезараження місцевості, транспорту, споруд, а також санітарну обробку людей. Рятувальні роботи здійснюють підготовлені формування, забезпечені спеціальними засобами захисту.

Передусім організовують і проводять хімічну розвідку, що визначає вид отруйної речовини, характер, щільність і межі зараження, та позначають її спеціальними знаками.

Під час ліквідації наслідків хімічного зараження проводять такі заходи:

- надання першої медичної допомоги потерпілим в осередку хімічного зараження;
- використання антидота (протиотрута, спеціальна для певної НХР);
- надівання протигазів на потерпілих;
- сортування і швидка евакуація потерпілих у загони першої медичної допомоги (ЗПМ);
- дегазація території.

Для забезпечення дій медичних та інших формувань команди знезараження дегазують проїзди й проходи, а після цього проводять повну дегазацію території, споруд і техніки.

Захист продуктів харчування і води від зараження радіоактивними, хімічними речовинами та бактеріальними засобами

У зонах забруднення продукти харчування та вода можуть бути заражені, що небезпечно для людей.

Основні заходи захисту продуктів харчування та води від зараження:

- герметизація приміщень, де зберігаються продукти;
- зберігання продуктів у щільно закритій тарі (банках, пакетах);
- захист джерел водопостачання (дод. 3.26).

Санітарна обробка людей

Санітарну обробку людей та знезараження одягу, взуття і засобів захисту виконують частково або в повному обсязі й відповідно поділяють на часткову і повну.

Часткова санітарна обробка – це механічне очищення й оброблення відкритих ділянок шкіри, зовнішньої поверхні одягу, взуття, ЗІЗ або оброблення за допомогою індивідуальних протихімічних пакетів. Виконують її в осередку ураження під час проведення рятувальних і невідкладних робіт, вона є тимчасовим заходом.

У разі зараження радіоактивним пилом часткову санітарну обробку проводять таким чином: верхній одяг отрушують, чистять, взуття змивають водою або протирають вологою ганчіркою, узимку для цього можна використати незаражений сніг.

Знезараження одягу і взуття проводять у протигазі або респіраторі й рукавицях, потім очищають від пилу торбу протигазу, а фільтропоглинальну коробку й маску обтирають вологою ганчіркою.

Обличчя, шию й руки миють незараженою водою з милом або розчином з індивідуального протихімічного пакета.

У разі зараження крапельно-рідкими отруйними речовинами часткову санітарну обробку проводять негайно після їх потрапляння на одяг або шкіряні покриви, використовуючи для цього дегазатор з індивідуального протихімічного пакета. Сильно змоченим тампоном ретельно протирають відкриті ділянки шиї, рук і ніг, край коміра й манжета, а також лицьову частину протигаза. Обробляють в одному напрямку згори вниз, щоразу перегортаючи тампон або замінюючи його новим. За першої можливості оброблені місця потрібно змити водою з милом і протерти чистим рушником (шматком тканини).

Повна санітарна обробка полягає в ретельному обмиванні всього тіла теплою водою з милом і мочалкою на пунктах спеціальної обробки (ПуСО), розгорнутих підрозділами частин ЦЗ; на стаціонарних обмивальних пунктах (СОП), що створюються на базі лазні, санпропускників, душових павільйонів; на обмивальних майданчиках, розміщених у польових умовах, за допомогою дезінфекційно-душових апаратів (ДДА). Водночас із санітарною обробкою людей проводять і знезараження білизни, одягу, взуття, індивідуальних засобів захисту. Сильно заражені радіоактивними або отруйними речовинами предмети одягу і взуття замінюють чистими.

Використання знезаражених продуктів, кормів і води можуть дозволити лише санітарно-епідеміологічна служба та служба ветеринарної медицини.

Знезараження території, споруд і техніки

Для знезараження й попередження ураження людей, тварин і рослин, виникнення епідемії проводять такі що:

Дезактивацію – видалення радіоактивних речовин із заражених поверхонь до допустимих норм зараження з поверхні місцевості, споруд, предметів, одягу, продуктів харчування тощо. Для визначення необхідності в дезактивації проводять дозиметричний контроль радіоактивного забруднення.

Дегазацію – знешкодження отруйних речовин або вилучення їх із заражених об'єктів предметів, техніки, споруд і місцевості.

Дезінфекцію – знищення в середовищі життєдіяльності людини збудників інфекційних хвороб, їх токсинів та переносників хвороб – гризунів (**дератизація**) і комах (**дезінсекція**).

Речовини й розчини, які застосовують для знезараження

Для дезактивації застосовують 3-відсотковий розчин мийного порошку СФ-2У (СФ-2) у воді (влітку) або в аміачній воді, що містить 20–25 % аміаку (взимку); розчини мила, різноманітних препаратів, що містять мийні засоби, а також звичайну воду і розчинники (бензин, керосин, дизельне паливо).

Для дегазації отруйних речовин застосовують дегазувальні речовини

№ 1 (2-відсотковий розчин діхлораміну ДТ-2 у діхлоретані) та № 2 (аміачно- луговий) – 2 % їдкого натрію, 5 % моноетаноламіна і 20–25 % амідиду води; можна застосовувати різноманітні розчинники (бензин, керосин), а також промислові відходи лужної реакції: розчин аміаку, їдкий калій або натрій, водні суспензії вапна (гашеного і негашеного), вапняні відходи (шлаки) целюлозно-паперового, карбідового виробництв тощо.

Для дезінфекції застосовують спеціальні дезінфікувальні речовини: фенол, крезол, лізол, нафталізол, а також розчини, що дегазують, суспензії та кашки хлорного вапна. Для знищення токсинів можна використовувати 10- відсоткові розчини у воді їдкого натрію і сірчастого натрію.

Способи знезараження

Проводячи знезаражування, потрібно пам'ятати: території для проведення знезаражування має бути достатньо, щоб забезпечити необхідні дії людей і техніки, розміщення тварин й усього, що підлягає знезараженню. Людей, техніку, тварин необхідно розмішувати з підвітряного боку від місця аварії. Знезаражування необхідно починати за принципом від простого до складного; спочатку виокремити велику забруднену масу для попередження небажаних контактів із зоною високої концентрації.

Слід суворо контролювати перебування в засобах індивідуального захисту. У холодну пору дії людей скуті, є труднощі в їх обслуговуванні, в разі замерзання заражених ділянок з'являються додаткові проблеми в ліквідації наслідків. Готуючи й застосовуючи розчини для знезаражування, треба пам'ятати, що не всі розчини сумісні один з одним.

На результати знезаражування суттєво впливають кількість води та її тиск. Для знезаражування техніки, апаратури, та інших приладів не можна застосувати пар під низьким і високим тиском, але потрібно пам'ятати, що за умов високого тиску може утворюватися заражений аерозоль, здатний поширюватися за межі осередку зараження.

Дезактивація промислового обладнання, техніки, будинків і споруд полягає у змиванні з них радіоактивних речовин водою або розчинами, що дезактивують, з одночасним протиранням поверхонь щітками, пензлями, сухим ганчір'ям. Великі агрегати, а також будинки й споруди дезактивують, змиваючи з них радіоактивний пил струменем води під тиском (рис. 1).

Рис1 Проведення дезактивації. Японія, 2011 рік

Для дезактивації ділянок території з твердим покриттям змивають радіоактивний пил підмітально-збиральними машинами, віниками, змивають водою з водопостачальної мережі, поливально-мийними машинами, мотопомпами й насосами з річок, озер або інших незаражених водосховищ.

Ділянки місцевості без твердого покриття дезактивують, зрізуючи та видаляючи заражений шар землі на глибину 5–10 см, а снігу – 20–25 см, перекопуванням та переорюванням на глибину до 20 см.

Дегазацію можна проводити хімічним, фізичним і механічним способами (рис. 2).

Хімічний спосіб дегазації ґрунтується на взаємодії хімічних речовин з отруйними, внаслідок чого утворюються нетоксичні речовини.

Фізичний спосіб дегазації полягає у випаровуванні отруйних речовин із зараженої поверхні та частковому їх розкладанні під дією високої температури. Її здійснюють за допомогою спеціальних

теплових машин ТМС-65 і ТМ-59 Д, методом поглинання ОР і СДОР різними матеріалами, руйнування вогнем і видалення небезпечних хімічних речовин рідинами, які їх розчиняють.

Механічний спосіб дегазації – зрізання та видалення верхнього шару зараженого ґрунту за допомогою бульдозерів, грейдерів на глибину 7–8 см, а снігу – до 20 см (на глибину проникнення ОР і СДОР) та його ізолювання.

Рис. 2. Проведення дегазації. Угорщина, 2010 рік

Дезінфекцію можна проводити хімічним, фізичним, механічним способами, які застосовують як окремо, так і в комбінації (рис. 3.).

Дезінфекція може бути газова, волога й термічна. Проводять її після встановлення санепідемстанцією, медлабораторією зараженості людей, тварин, кормів, території, продуктів харчування, води.

Хімічний спосіб – знищення хвороботворних мікробів і руйнування токсинів дезінфікувальними речовинами. Є основним способом дезінфекції.

Фізичний спосіб – кип'ятіння білизни, посуду та інших речей, який використовують переважно у разі кишкових інфекцій.

Механічний спосіб здійснюють так само, як і дегазацію.

Дезінфекцію в осередках інфекційних захворювань проводять у певній послідовності: спочатку знезаражують проходи і проїзди; після цього приміщення, де виявлено інфекційних хворих та предмети, якими вони користувалися; потім дороги й проходи до житлових будинків і діючих підприємств, території дворів та вулиць, транспорт, обладнання тощо.

Рис. 3. Проведення дезінфекції приміщення

Дезінсекцію та **дератизацію** на місцевості проводять пропаленням поверхні ґрунту й випалюванням рослинності; інсектицидами, що розпорошують за допомогою літаків і гелікоптерів, аерозольних машин, ранцевих дегазаційних приладів та аерозольних балонів. Для знищення гризунів застосовують отруєні принади, запилення лігвищ гризунів дератизаційною отрутою або їх виловлюють за допомогою пасток і знищують.

Технічні засоби знезараження

Для знезараження території, споруд і промислового обладнання використовують спеціальні машини і прилади, а також різноманітну техніку комунального господарства: поливально-мийні та підмітально-збиральні машини, піскорозкидальні, снігозбиральні та інші машини; сільськогосподарську техніку: оприскувачі, розкидувачі добрив тощо; шляхобудівельні машини: бульдозери, грейдери та ін.

Завдання

1. Скласти алгоритм дії першої психологічної допомоги потерпілому у ситуації запропонованою викладачем
2. Написати реферат на тему, запропоновану викладачем (додаток №1).

Контрольні запитання для самопідготовки

1. Що таке дегазація, дезінфекція?
2. Основні заходи захисту продуктів харчування та води від зараження?
3. Що таке життєзабезпечення?

Висновок

ПРАКТИЧНА РОБОТА 3

Тема: ОРГАНІЗАЦІЯ І ЛІКВІДАЦІЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Мета заняття: Вивчити алгоритм дій у разі виникнення НС, кроки та роз'яснення порядку дій у разі реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків

Література:

1. Желібо Є.П. та інші. Безпека життєдіяльності. -К.: Каравела, 2001. - 317с.

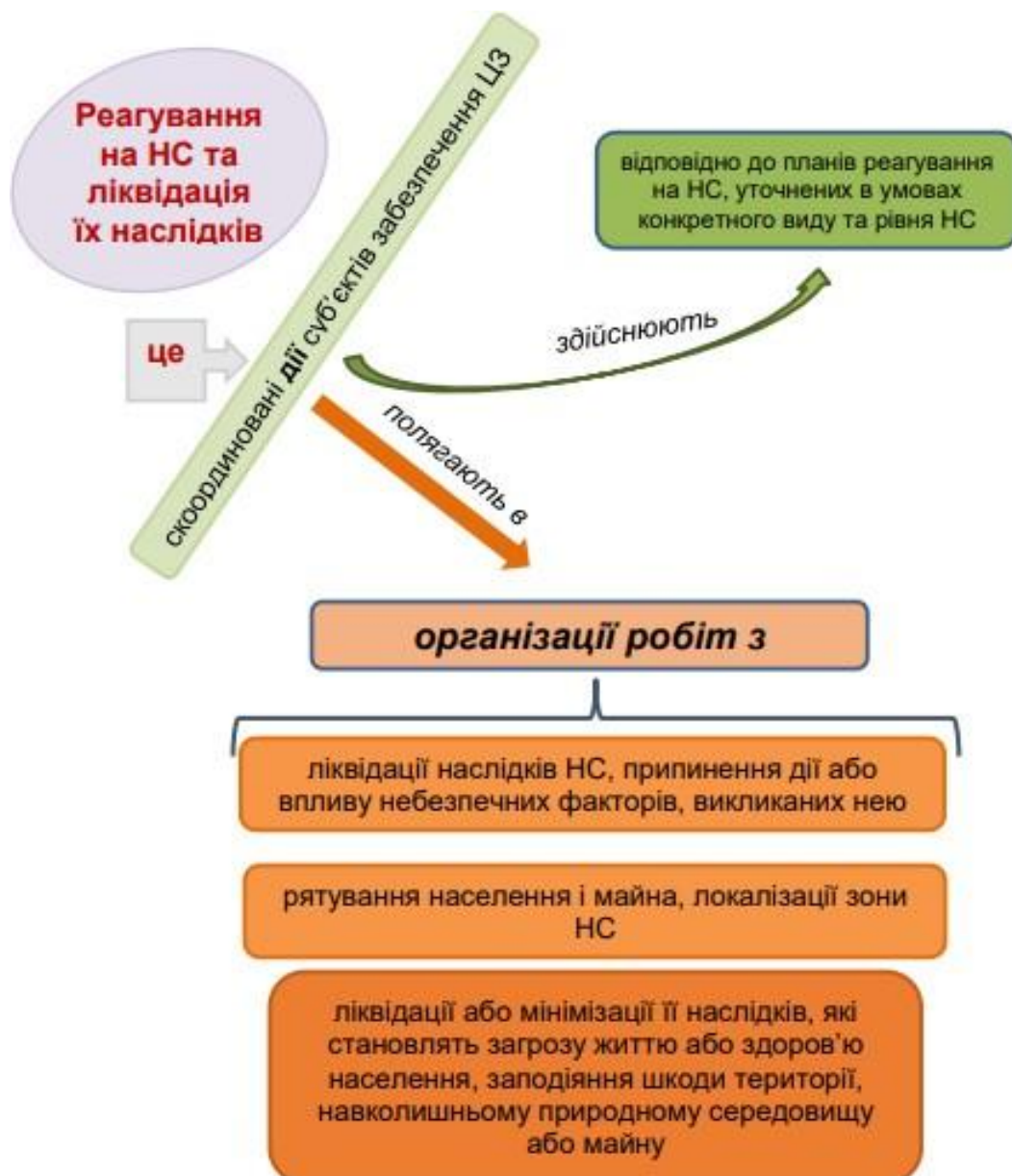
2. Заплатинський В.М. Безпека життєдіяльності. - К.: КДТЕУ, 1999. - 208с.
3. Скобло Ю.С. та ін. Безпека життєдіяльності. - В.: Нова книга, 2000. - 367с.
4. Ярошевська В.М., Ярошевський М.М. Безпека життєдіяльності. - К.: НМЦ, 1997.-292с.
5. Хижняк М.І., Нагорна А.М. Здоров'я людини та екологія.- К.: Здоров'я, 1995. -225с.
6. Перші кроки щодо організації цивільного захисту на базовому рівні місцевого самоврядування: серія практичних порадників /О.Я. Лещенко, С.А. Кудін, В.М. Михайлов, М.В. Андрієнко, В.Ф. Коробкін, Н.М. Романюк, Л.В. Калиненко, А.С. Борисова; за заг. ред. П.Б. Волянського, С.А. Парталяна. К. : ІДУ НД ЦЗ, 2021. Серія 7. 39 с.

Методичні вказівки

1. Повноваження органів місцевого самоврядування територіальної громади (ОМС ТГ) стосовно реагування на НС та ліквідації їх наслідків

Що означає «реагування на НС та ліквідація їх наслідків»?

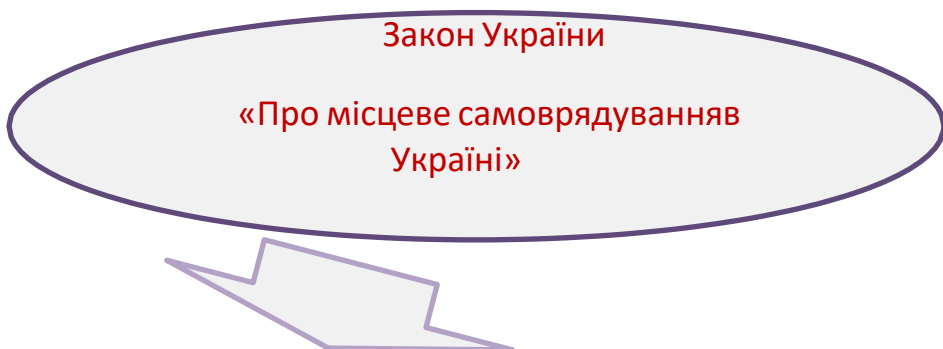
Визначення терміну «реагування на НС та ліквідація їх наслідків» надано у пункті 37 статті 2 КЦЗУ

Повноваження ОМС ТГ стосовно реагування на НС таліквідації їх наслідків

Це важливо!

Стаття 26. Виключна компетенція сільських, селищних, міських рад:

п. 45) прийняття у межах, визначених законом, рішень з питань боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями, за порушення яких передбачено адміністративну відповідальність

Стаття 33. Повноваження у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища.

1. До відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать (делеговані повноваження):

б) вжиття необхідних заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій відповідно до закону, інформування про них населення, залучення в установленому Законом порядку до цих робіт підприємств, установ та організацій, а також населення

Стаття 38. Повноваження щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян.

б) делеговані повноваження:

2) вжиття у разі надзвичайних ситуацій необхідних заходів відповідно до Закону щодо забезпечення державного і громадського порядку, життєдіяльності підприємств, установ та організацій, врятування життя людей, захисту їх здоров'я, збереження матеріальних цінностей

**Кодекс
цивільного
захисту України**

Це важливо!

До повноважень ОМС у сфері ЦЗ належить
(частина 2 статті 19 стосовно реагування на НС):

- 4) розроблення та забезпечення реалізації програм та планів заходів у сфері ЦЗ, зокрема спрямованих на захист населення і територій від НС та запобігання їх виникненню, забезпечення техногенної та пожежної безпеки;
- 7) забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення НС, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;
- 8) організація робіт з ліквідації наслідків НС на відповідній території міст, селищ та сіл, а також радіаційного, хімічного, біологічного, медичного захисту населення та інженерного захисту територій від наслідків таких ситуацій;
- 8-1) забезпечення пожежної безпеки на відповідних територіях та об'єктах, забезпечення функціонування пожежно-рятувальних підрозділів місцевої пожежної охорони для гасіння пожеж;
- 9) організація та керівництво проведенням відновлювальних робіт з ліквідації наслідків НС;
- 10) організація та здійснення евакуації населення, майна у безпечні райони, їх розміщення та життєзабезпечення населення;

Стаття 71. Організація робіт з ліквідації наслідків НС

1. Для координації дійОМС, органів управління та сил ЦЗ, а також організованого та планового виконання комплексу заходів та робіт з ліквідації наслідків НС:

- 3) призначаються керівники робіт з ліквідації наслідків НС;
- 4) утворюються штаби з ліквідації наслідків НС;
- 5) визначається потреба у силах ЦЗ;
- 6) залучаються сили ЦЗ до ліквідації наслідків НС

Керівник робіт з ліквідації наслідків НС (стаття 75 КЦЗУ)

Керівник робіт з ліквідації наслідків НС

призначається

*— з урахуванням досвіду діяльності ТГ регіонів України з питань організації ЦЗ, мають рекомендаційний характер для селищних і сільських ТГ та розраховані на етап внесення змін до КЦЗУ, законодавчих та нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту.

Варіант розпорядження голови ТГ щодо призначення керівника робіт з ліквідації наслідків НС (у разі виникнення НС) наведено у додатку 1.

Це важливо!!!

До моменту призначення керівника робіт з ліквідації наслідків НС організацію заходів з ліквідації наслідків НС здійснює

Звертаємо увагу!!!

У разі ліквідації наслідків НС, яка за характером та наслідками не потребує спеціального призначення керівника робіт з ліквідації наслідків НС, обов'язки такого керівника забезпечує керівник аварійно-рятувальної служби, що виконує ліквідацію наслідків цієї НС.

На час ліквідації наслідків НС у підпорядкування керівника робіт з ліквідації наслідків НС переходять усі аварійно-рятувальні служби, що залучаються до ліквідації таких наслідків

Ніхто не має права втручатися в діяльність керівника робіт з ліквідації наслідків НС

Керівник робіт з ліквідації наслідків НС самостійно приймає рішення щодо:

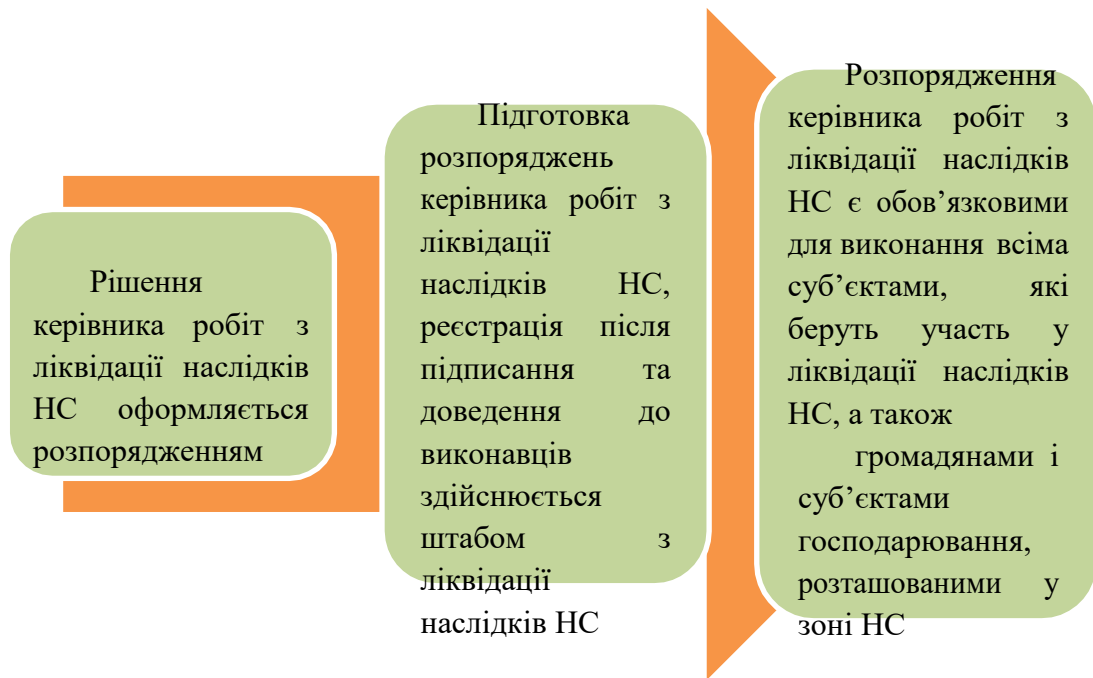
здійснення заходів з евакуації, зупинення діяльності суб'єктів господарювання, розташованих у зоні НС, та обмеження доступу населення до такої зони

залучення в установленому порядку до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт необхідних транспортних засобів, іншого майна суб'єктів господарювання, розташованих у зоні НС, аварійно-рятувальних служб, а також громадян за їх згодою

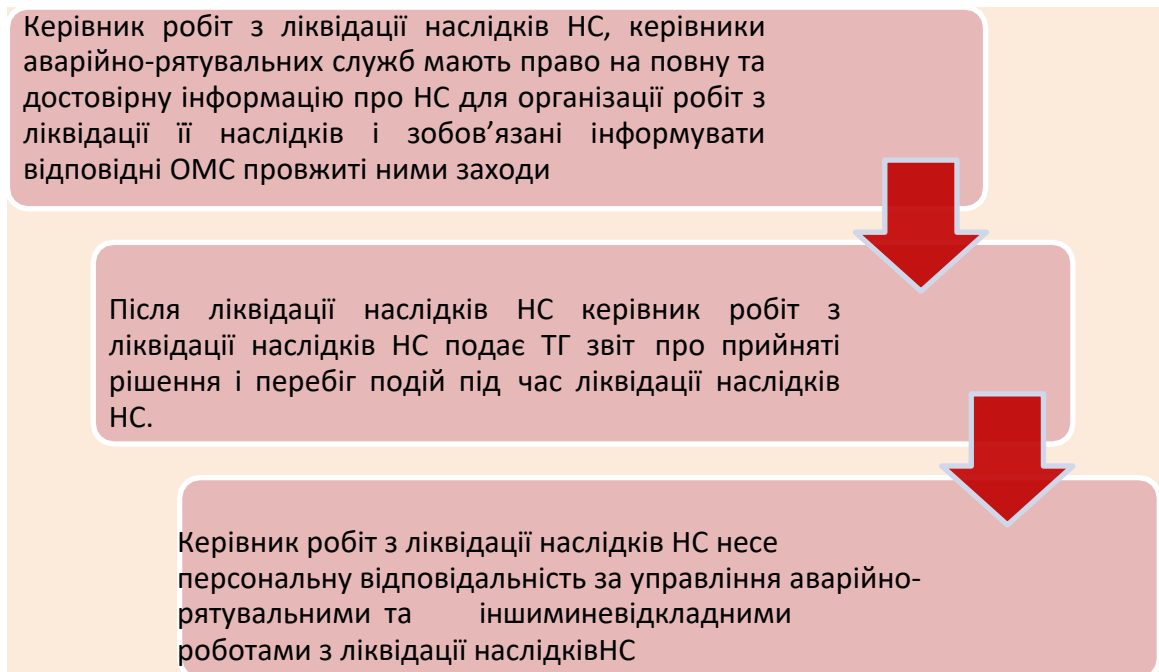
зупинення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, якщо виникла підвищена загроза життю або здоров'ю рятувальників та інших осіб, які беруть участь у ліквідації наслідків НС

інші рішення, необхідні для ліквідації наслідків НС та
забезпечення безпеки постраждалих

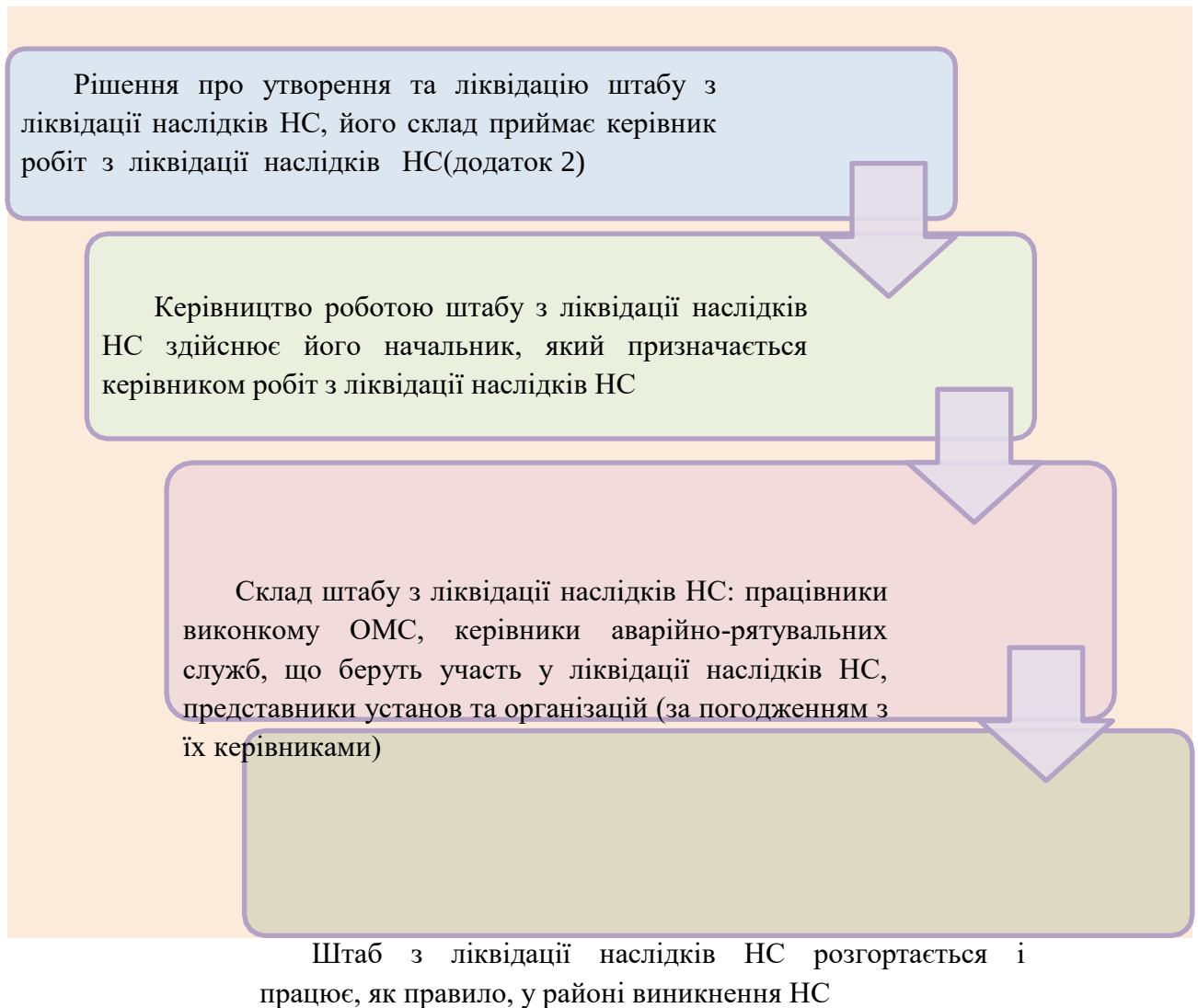
Щодо рішень та розпоряджень керівника робіт з ліквідації наслідків НС

Щодо права на інформацію та звітності керівника робіт з ліквідації наслідків НС

Штаб з ліквідації наслідків НС (Стаття 76 КЦЗУ).

Види оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків НС наведено у додатку 3.

2. Алгоритм дій керівництва ТГ у разі виникнення НС

Примірний порядок дій керівництва ТГ у разі виникнення НС

/п	Заходи, що проводяться	Термін и викона ння*
	Отримавши інформацію (повідомлення) про загрозу або виникнення НС (небезпечної події) уточнити первинну інформацію стосовно виду та рівня НС. У подальшому в діях керуватись вимогами Плану реагування на НС району, громади	Ч+0.05- 0.10
	Оцінити обстановку, що склалася у разі загрози або виникнення НС	Ч+0.10- 0.15
	Доповісти про обстановку, що склалася у районний (обласний) орган влади	Ч+0.15
	Призначити керівника робіт з ліквідації наслідків НС (у разі виникнення НС)	Ч+0.20
	Прийняти рішення і віддати розпорядження: а) на введення режиму функціонування ланки ТГ територіальної підсистеми ЄДСЦЗ: б) на оповіщення членів комісії з питань ТЕБ та НС, керівників спеціалізованих служб ЦЗ в) на оповіщення населення та постійне інформування про ситуацію та заходи, які вживаються місцевим ОБВ, ОМС; г) на направлення оперативної групи з числа осіб керівного складу ТГ для оцінки обстановки в районі НС	Ч+0.20 Ч+0.20 Ч+0.35- 1.10 Ч+1.00
	Надати допомогу керівнику робіт з ліквідації НС щодо створення штабу з ліквідації наслідків НС	Ч+1.00
	Організувати постійне інформування населення: - про розвиток НС та заходи, що здійснюються; - про порядок дій населення	Ч+1.10
	Організувати взаємодію та всебічне забезпечення дій сил ЦЗ	постійн о

	Розглянути та затвердити розроблені документи (відповідно до Плану реагування на НС та інше)	постійн о
0	Здійснювати постійний контроль за ходом підготовки сил ЦЗ до вводу в зону НС, проведення аварійно-відновлювальних робіт, надання невідкладної допомоги постраждалим та відшкодування збитків	постійн о

*Примітка Ч+ – термін, яким визначається відлік часу від початку отримання повідомлення про виникнення НС у годинах (добах)

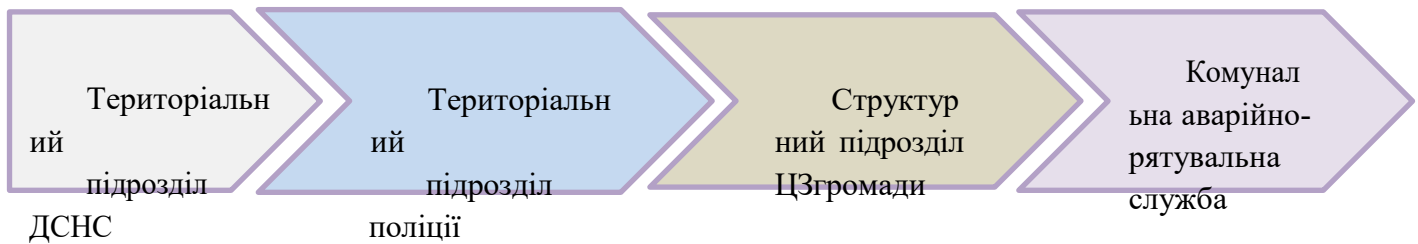
Кроки та роз'яснення порядку дій

Крок 1

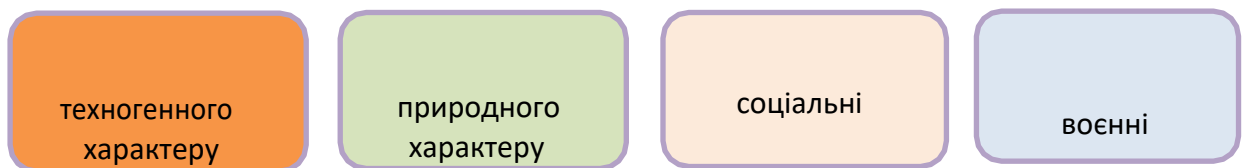

Отримавши інформацію (повідомлення) про загрозу або виникнення НС (небезпечної події) уточнити первинну інформацію стосовно виду та рівня НС. Далі керуватись вимогами Плану реагування на НС громади (див. серія 5 Порадника)

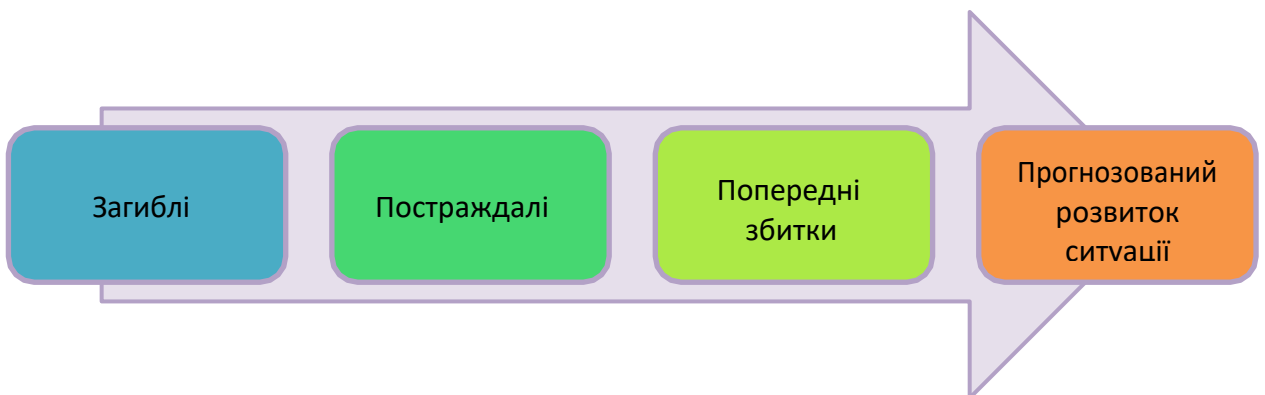
Перевірка достовірності інформації

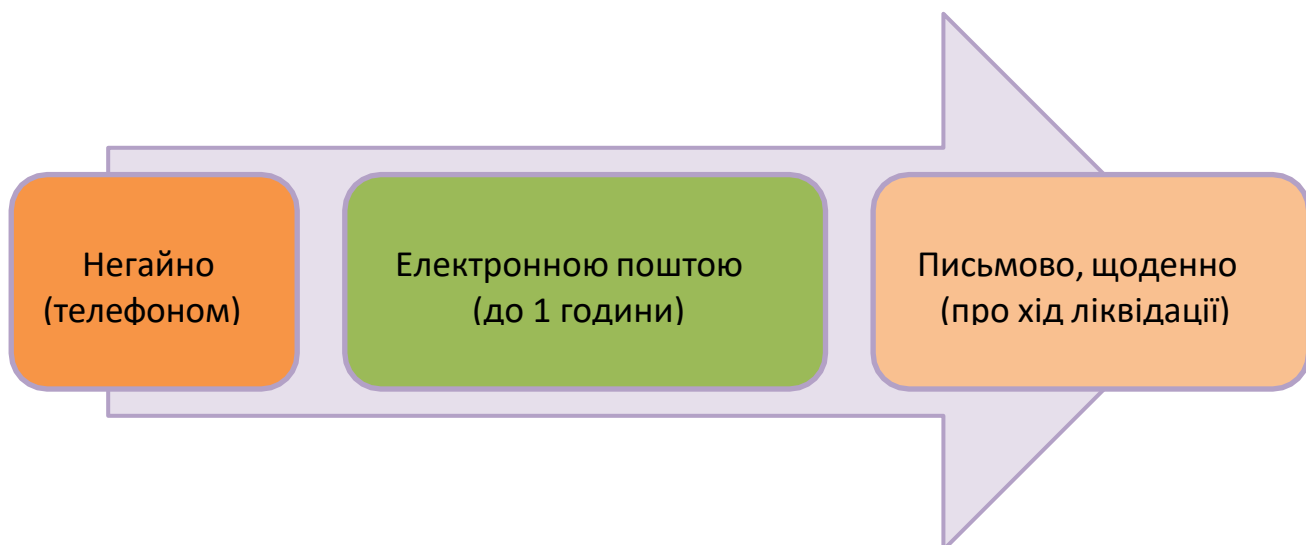
Оцінка інформації про вид НС

Оцінка інформації про наслідки НС

Надсилання отриманої інформації до чергового вищестоящего органу влади

Здійснити оповіщення населення

Керуватись вимогами Плану реагування на НС громади

Крок 2

Оцінити обстановку, що склалася у разі загрози або виникнення НС

Вихідні дані для оцінки обстановки

План (карта) населеного пункту, об'єкта

Системи зв'язку і оповіщення населення

Характеристика населеного пункту, об'єкта

Маршрути вводу сил і виведення населення

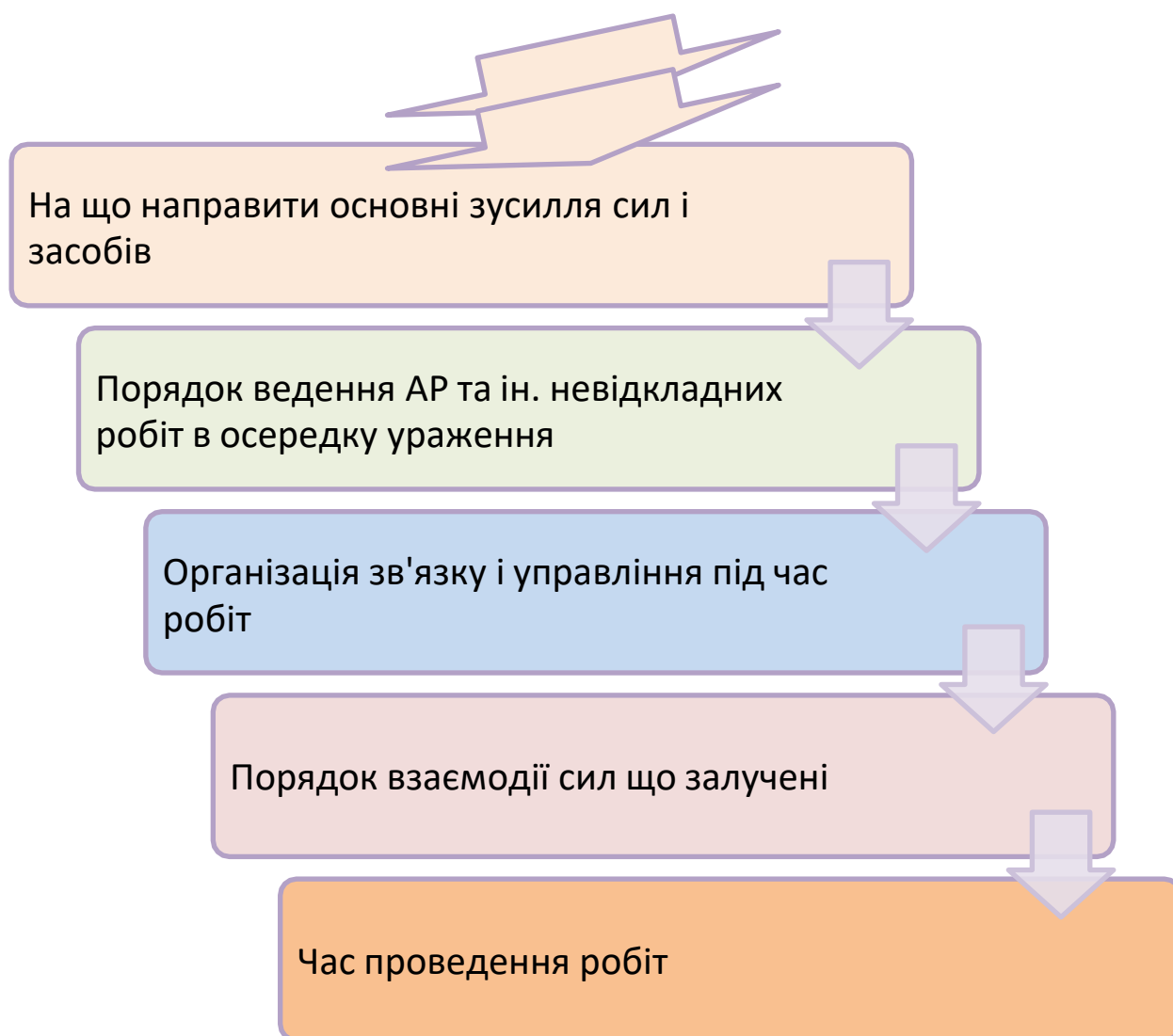
Кількість об'єктів на території і їх ступінь небезпеки

Метеорологічні умови

Схеми об'єктів енерго, газу, водо і тепло – постачання

Довідкові, статистичні таін. додаткові дані

Прийняття рішення про введення рятувальних та інших невідкладних робіт

Направлення оперативної групи з числа осіб керівного складу ТГ для оцінки обстановки в районі НС

Призначення оперативної групи

обстеження місця виникнення НС, визначення характеру, об'ємів та пошкоджень

надання при необхідності медичної допомоги потерпілим

підготовка пропозицій щодо першочергових заходів та обсягів робіт по локалізації та ліквідації (мінімізації) наслідків НС

координація дій сил ЦЗ на місці НС

Крок 3

Доповісти про обстановку, що склалася у вищестоящий орган влади

Необхідна інформація для доповіді

- ☐ Час і місце НС
- ☐ Вид класифікації НС
- ☐ Масштаб і осередки НС
- ☐ Попередні дані щодо ступеня руйнувань
 - ☐ Наявна радіаційна, хімічна, біологічна, пожежна та ін. обстановка
 - ☐ Попередні дані про загиблих і заподіяних збитків
 - ☐ Стан сил і засобів і їх можливості
 - ☐ Попередній обсяг робіт на ліквідацію НС

Крок 4

Призначити керівника робіт з ліквідації наслідків НС (у разі виникнення НС) (додаток 1)

У разі виникнення НС
місцевого рівня керівником
робіт з ліквідації наслідків

НС є голова/заступник
голови громади

На час ліквідації наслідків НС
підпорядкування керівника
робіт з ліквідації наслідків НС
переходять усі аварійно-
рятувальні служби, що

залучаються до ліквідації таких
наслідків

Крок 5

Прийняти рішення та дати вказівку

На оповіщення членів комісії з питань ТЕБ та НС, керівників спеціалізованих та/або комунальних служб оповіщення та збір членів комісії з питань ТЕБ та НС

громади здійснюється за рішенням голови громади, як її безпосереднього керівника

✓ Уточнення завдань і організація роботи вищеназваних комісій
забезпечується з термінами готовності:
у робочий час – до 1 год.,

На оповіщення населення та постійне інформування про ситуацію та заходи, які вживаються ОВВ

- ✓ громадяни України мають право на отримання інформації про НС (небезпечні події), що виникли або можуть виникнути (Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992)
- ✓ інформування населення проводиться шляхом передачі через засоби масової інформації повідомлень про обстановку, що склалася і необхідні дії

На направлення оперативної групи в район НС

Для виявлення причин погіршення обстановки та підготовки пропозицій щодо її нормалізації ОВВ в зону НС направляється оперативна

До складу групи входять представники керівного складу ОВВ та фахівці, які можуть оцінити реальну загрозу або рівень

Підготовка оперативної групи із засобами зв'язку для відправки в райони з загрозовою обстановкою проводиться:

- у робочий час – до 1 години,
- у неробочий – до 1,5 годин.

Крок 6

Надати допомогу керівнику робіт з ліквідації НС щодо створення штабу з ліквідації наслідків НС

**Керівництво роботою штабу
здійснює його начальник, який
призначається керівником робіт з
ліквідації наслідків НС**

Крок 7

Інформувати населення про розвиток НС та заходи, що здійснюються

Керівництво громади зобов'язане:

- надавати населенню через засоби масової

- інформації оперативні та достовірні відомості про надзвичайні ситуації, що

прогнозуються або виникли, їх класифікацію, межі поширення,

можливі наслідки та способи захисту від них

- здійснювати контроль щодо систематичного та оперативного

- оприлюднення інформації про потенційно небезпечні

- об'єкти, об'єкти підвищеної небезпеки,

яка повинна містити дані про природу можливого ризику під час аварій, включаючи вплив на людей та навколишнє

природне

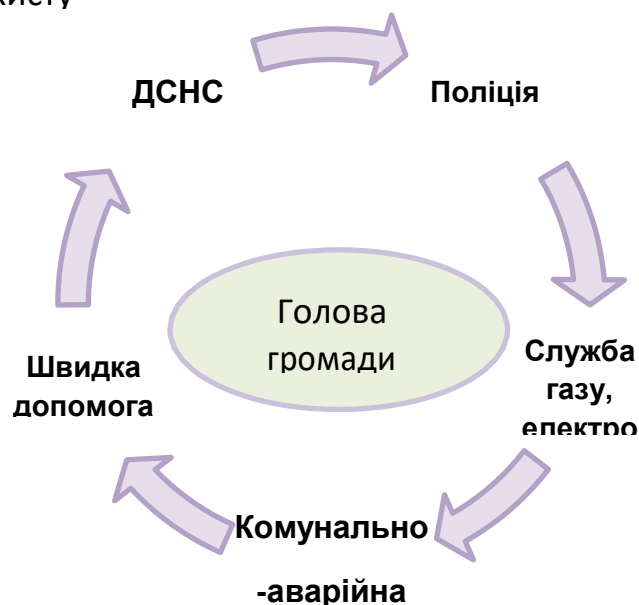
- забезпечити надання інформації про наслідки надзвичайної ситуації

відповідно до законодавства про

інформацію

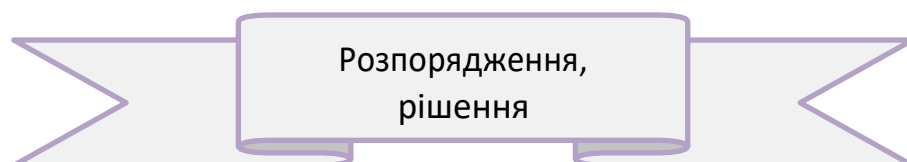
Крок 8

Організувати взаємодію та всебічне забезпечення дій сил цивільного захисту

Крок 9

Розглянути та затвердити розроблені документи (відповідно до Плану реагування на НС територіальної громади)

Крок 10

Здійснювати постійний контроль за ходом підготовки сил ЦЗ до вводу в зону НС, проведення аварійно-відновлювальних робіт, надання невідкладної допомоги постраждалим та відшкодування збитків

Додаток 1

Варіант розпорядження
голови ТГ щодо призначення керівника робіт з
ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

_____РАДА

Виконавчий комітет

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
_____голови ТГ з основної діяльності

_____ 20 _____

№ _____

Про призначення керівника робіт
з ліквідації наслідків надзвичайних
ситуацій

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України, керуючись
статтею 42, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»:

1. Призначити керівником робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій
місцевого рівня заступника голови _____ТГ _____.
2. Затвердити обов'язки керівника робіт з ліквідації наслідків
надзвичайних ситуацій (додається).

Голова _____ТГ

Функціональні обов'язки
керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій місцевого
рівня

Загальні положення.

1. Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій місцевого рівня призначається головою _____ ТГ для безпосереднього управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами під час виникнення будь-якої надзвичайної ситуації на території ТГ.

2. Керівником робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій місцевого рівня призначається заступник голови ТГ, а у разі його відсутності виконання обов'язків керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій покладається на іншого заступника голови ТГ.

3. На час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у підпорядкування керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації переходять усі аварійно-рятувальні служби, що залучаються до ліквідації таких наслідків.

4. Ніхто не має права втручатися в діяльність керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Обов'язки керівника.

1. Здійснювати безпосереднє керівництво аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами.

2. Залежно від обставин, що склалися у зоні надзвичайної ситуації, самостійно приймати рішення щодо:

- здійснення заходів з евакуації;
- зупинення діяльності суб'єктів господарювання, розташованих у зоні надзвичайної ситуації, та обмеження доступу населення до такої зони;
- залучення в установленому порядку до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт необхідних транспортних засобів, іншого майна суб'єктів господарювання, розташованих у зоні надзвичайної ситуації, аварійно-рятувальних служб, а також громадян за їх згодою;
- зупинення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, якщо виникла підвищена загроза життю або здоров'ю рятувальників та інших осіб, які беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- інші рішення, необхідні для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та забезпечення безпеки постраждалих.

3. Інформувати голову _____ ТГ та спеціальну комісію з ліквідації надзвичайної ситуації про вжиті заходи щодо ліквідації надзвичайної ситуації.

4. Керувати роботою штабу з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

5. Після ліквідації надзвичайної ситуації подати звіт голові ТГ щодо прийнятих рішень і перебігу подій під час ліквідації надзвичайної ситуації.

6. Проходити навчання з питань цивільного захисту у відповідності до чинного законодавства.

7. Приймати участь у навчаннях і тренуваннях з питань реагування на надзвичайні ситуації, що проводяться вищими органами.

8. Проводити навчання та тренування з особовим складом штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Права керівника.

1. Керувати всіма аварійними службами та формуваннями, що залучені до ліквідації надзвичайної ситуації.

2. Надавати, в межах своєї компетенції, розпорядження всім суб'єктам, які беруть участь у ліквідації надзвичайної ситуації, а також громадянам і організаціям, які знаходяться в зоні надзвичайної ситуації.

Розпорядження керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами, які беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, а також громадянами і суб'єктами господарювання, розташованими у зоні надзвичайної ситуації.

3. Отримувати повну та достовірну інформацію про надзвичайну ситуацію для організації робіт з ліквідації її наслідків.

Відповідальність керівника.

Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації несе персональну відповідальність:

— за управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

— за дотриманням вимог безпеки особовим складом аварійно-рятувальних служб і формувань цивільного захисту, що залучаються до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Секретар ТГ

Додаток 2

Варіант розпорядження
керівника робіт з ліквідації наслідків НС щодо створення
штабу з ліквідації наслідків НС

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

керівника робіт з ліквідації наслідків НС

від _____ 20____ року

№ _____

Про створення штабу з
ліквідації наслідків
надзвичайної ситуації

Відповідно до статті 78, п. 2 Кодексу цивільного захисту України, для організованого та планового виконання комплексу заходів та робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації:

1. Створити штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.
2. Начальником штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації призначити _____ (П.І.Б.).
3. Начальнику штабу в своїй роботі керуватись П оложенням про штаб з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (додається).

Керівник робіт з ліквідації
наслідків НС – заступник голови ТГ

Додаток
до розпорядження
керівника робіт з ліквідації
наслідків НС від _____ 20____ №

ПОЛОЖЕННЯ про штаб з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

I. Загальні положення

Це положення визначає завдання, функції та порядок діяльності штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації (далі — НС).

1. Штаб з ліквідації наслідків НС (далі — штаб) утворюється для безпосередньої організації і координації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків НС і є робочим органом керівника робіт з ліквідації наслідків НС.

2. Рішення про утворення та ліквідацію штабу, його кількісний та персональний склад, місце розгортання та терміни прибуття залучених до його роботи працівників приймає керівник робіт з ліквідації наслідків НС у формі розпорядження.

4. До складу штабу залежно від рівня НС входять представники територіальних підрозділів ДСНС, керівники аварійно рятувальних служб, що беруть участь у ліквідації наслідків НС, представники або експерти органів виконавчої влади та місцевого самоврядування (далі - Органи влади), установ і організацій (за погодженням з їх керівниками).

5. Штаб безпосередньо взаємодіє з відповідними органами правління, які забезпечують його роботу.

6. Робота штабу в особливий період організовується відповідно до вимог правового режиму особливого періоду.

II. Завдання та функції сільського штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

1. Основними завданнями штабу є безпосередня організація і координація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків НС.

2. Відповідно до покладеного на нього завдання основними функціями штабу є:

- визначення зони НС та зони можливого ураження, кількості і місць перебування в них людей, організація їх рятування та надання їм допомоги, запобігання пошкодженню майна;
- збір інформації про обстановку в зоні НС, її аналіз та узагальнення, прогнозування масштабів і наслідків НС;
- визначення головних напрямів ліквідації наслідків НС, розробка оперативних заходів з ліквідації наслідків НС і їх реалізація;
 - визначення складу і кількості сил цивільного захисту, необхідних для залучення до ліквідації наслідків НС, термінів їх залучення згідно з

планами реагування на НС, планами взаємодії органів управління та сил цивільного захисту у разі виникнення НС, а також планами локалізації і ліквідації наслідків аварії;

- підготовка розпоряджень керівника робіт з ліквідації наслідків НС та забезпечення безпеки постраждалих, їх реєстрація в 'установленому порядку після підписання та доведення до виконавців;

- забезпечення реалізації розпоряджень керівника робіт щодо організації та координації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків НС;

- безпосередня організація і координація дій залучених до ліквідації наслідків НС сил цивільного захисту, Збройних Сил України та інших військових формувань, органів і підрозділів внутрішніх справ, а також громадських організацій і волонтерів;

- взаємодія з спеціальною комісією з ліквідації наслідків НС;

- облік робіт, що виконуються силами цивільного захисту під час ліквідації наслідків НС;

- облік загиблих та постраждалих унаслідок НС;

- інформування населення про наслідки та прогноз розвитку НС, хід ліквідації її наслідків та правила поведінки в зоні НС;

- інформаційна взаємодія з органами управління в НС місцевого рівня;

- організація матеріально-технічного забезпечення проведення аварійно рятувальних та інших невідкладних робіт; ведення оперативно- технічної та звітної документації штабу.

III. Керівництво роботою штабу та організація його діяльності.

1. Керівництво роботою штабу здійснює начальник штабу, який призначається керівником робіт з ліквідації наслідків НС і є його заступником.

Працівники, залучені до роботи у складі штабу, підпорядковуються начальнику штабу.

2. Начальник штабу виконує обов'язки керівника робіт з ліквідації наслідків НС у разі його відсутності.

3. Начальник штабу відповідає за:

- організацію роботи штабу;

- своєчасну підготовку, організацію виконання, доведення до виконавців та контроль виконання розпоряджень керівника робіт з ліквідації наслідків НС;

- безперервну організацію і координацію аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт; ведення оперативно-технічної та звітної документації штабу.

4. Начальник штабу зобов'язаний:

- здійснювати керівництво роботою штабу;

- здійснювати постійний моніторинг оперативної обстановки у зоні НС,

ходу ліквідації її наслідків;

- вносити пропозиції керівникові робіт з ліквідації наслідків НС щодо способів і методів проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;
- організовувати доведення до відома виконавців розпорядження керівника робіт з ліквідації наслідків НС та організовувати їх виконання.

5. Штаб розгортає свою роботу в районі виникнення НС або в іншому місці, визначеному керівником робіт з ліквідації наслідків НС і працює позмінно у цілодобовому режимі.

6. Залежно від рівня НС, обсягу аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт за рішенням начальника штабу у складі штабу можуть утворюватись робочі групи:

- аналізу ситуації і підготовки даних: для збору і аналізу інформації про обстановку в зоні НС, ведення робочої карти (схеми) зони НС, обліку залучених сил і засобів, підготовки оперативної документації;

- безпосереднього реагування: для управління і координації дій залучених сил і засобів безпосередньо у місці проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, розстановки сил на головних напрямках ліквідації наслідків НС та керівництва роботами у зоні НС;

- організаційна група: для організації і підготовки засідань штабу, спеціальної комісії з ліквідації наслідків НС, підготовки і реєстрації розпоряджень керівника робіт з ліквідації наслідків НС;

- управління резервом сил: для розстановки та обліку сил і засобів цивільного захисту, що додатково залучаються до ліквідації наслідків НС, підготовки пропозицій начальнику штабу щодо їх застосування під час ліквідації наслідків НС;

- представників органів влади, установ та організацій: для координації і обліку залучених сил і засобів органів місцевого самоврядування, доведення рішень керівника робіт з ліквідації наслідків НС, контролю за проведенням аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт і подання звітних матеріалів до групи аналізу ситуації і підготовки даних;

- матеріально-технічного забезпечення:

для організації матеріально-технічного забезпечення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, у тому числі з урахуванням використання місцевих та об'єктових матеріальних резервів для ліквідації наслідків НС;

- організації зв'язку: для організації зв'язку в зоні НС із взаємодіючими службами цивільного захисту, органами влади і керівництвом територіального управління ДСНС, забезпечення функціонування засобів телекомунікації та інформатизації штабу, а також офісної техніки;

- взаємодії з населенням та засобами масової інформації: для роботи із зверненнями громадян та інформування населення через засоби масової інформації про обстановку та правила поведінки в зоні НС, хід ліквідації її наслідків, прогноз подальшого розвитку;

- інші робочі групи, виходячи з обставин.

7. Органи влади, установи та організації завчасно визначають представників та експертів, які залучатимуться до роботи у складі штабу відповідного рівня, та організовують їх підготовку шляхом проведення з ними відповідних занять та тренувань.

8. Штаб має право отримувати від органів влади, підприємств, установ та організацій документи та повну і достовірну інформацію щодо причин виникнення НС, наслідків, спричинених НС, та заходів, які вживалися для її ліквідації.

9. Під час ліквідації НС штаб веде оперативно-технічну та звітну документацію з урахуванням оперативної обстановки у зоні НС та ходу ліквідації її наслідків.

10. Після ліквідації наслідків НС штаб узагальнює документи та формує архівну справу у двох примірниках, а також готує проект звіту про прийняті рішення і перебіг подій під час ліквідації наслідків НС для подальшого подання документації керівником робіт з ліквідації наслідків НС до органу, що його призначив.

11. Діяльність штабу припиняється після виконання покладених на нього завдань на підставі рішення керівника робіт з ліквідації наслідків НС про закінчення роботи штабу.

IV. Організація підготовки, збору та оповіщення особового складу штабу реагування на надзвичайні ситуації.

Підготовка особового складу штабу здійснюється в системі оперативної підготовки органів управління цивільного захисту ради.

Основними формами підготовки штабу є спільні штабні тренування.

Оповіщення та збір особового складу сільського штабу проводиться фахівцем з питань цивільного захисту, надзвичайних ситуацій, мобілізаційної роботи та взаємодії з правоохоронними органами або черговим за рішенням голови ТГ.

Час готовності штабу до роботи:

в робочий час - 30 хвилин;

в неробочий час - 1 година 30 хвилин.

Місце роботи штабу з ліквідації НС – кабінет голови ТГ.

Порядок роботи штабу з ліквідації надзвичайних ситуацій здійснюється за розпорядженням керівника робіт з ліквідації наслідків НС.

V Фінансове та матеріально-технічне забезпечення роботи штабу

За особами, включеними до складу штабу на час виконання покладених на них обов'язків зберігається заробітна плата (грошове забезпечення) за місцем основної роботи.

Матеріально-технічне та фінансове забезпечення роботи штабу здійснюється відповідно до чинного законодавства України.

Штаб забезпечується комплектом оперативно-технічної документації, нормативно-правовими актами з питань організації реагування на НС, засобами зв'язку та оргтехнікою.

Додаток 3

ВИДИ

оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації
(витяг з наказу МВС України від 26.12.2014 № 1406)

I. Види оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, ведення якої здійснюється у разі виникнення надзвичайної ситуації

1. Журнал реєстрації розпоряджень керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації (додаток 3.1).
2. Оперативний журнал з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації (додаток 3.2).
3. Розрахунок сил і засобів (техніки), залучених до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації (додаток 3.3).
4. Картка зв'язку у зоні надзвичайної ситуації (додаток 3.4).
5. Доповідь старшої посадової особи про склад сил і засобів (техніки), що прибули для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації (вибули із зони надзвичайної ситуації) (додаток 3.5).

Звіт про роботу залучених до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації сил та засобів (техніки) цивільного захисту (додаток 3.6).

II. Види оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, ведення якої здійснюється за необхідності залежно від особливостей та характеру надзвичайної ситуації

6. Робоча карта (схема) зони надзвичайної ситуації.
7. Оперативний план заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації (додаток 3.7).
8. Журнал обліку постраждалих та загиблих під час надзвичайної ситуації (додаток 3.8).
9. Журнал обліку матеріально-технічного забезпечення ліквідації наслідків надзвичайної ситуації (додаток 3.9).
10. Журнал обліку аналізів проб (повітря, води та ґрунту) (додаток 3.10).

Додаток 3.1

до Видів оперативно-технічної
і звітної документації штабу з
ліквідації наслідків надзвичайної
ситуації

ЖУРНАЛ

реєстрації розпоряджень керівника робіт з ліквідації наслідків НС

Номер розпорядження	Дата реєстрації розпорядження	Стислий зміст розпорядження	Примітка

Начальник штабу з ліквідації

наслідків надзвичайної ситуації _____ (підпис) _____ (ПІБ)

Додаток 3.2

до Видів оперативно-технічної
і звітної документації штабу з
ліквідації наслідків надзвичайної
ситуації

ОПЕРАТИВНИЙ ЖУРНАЛ

з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

Характер надзвичайної ситуації _____
(стислий опис події)

Місце виникнення надзвичайної ситуації _____
(регіон, район, населений пункт)

Час виникнення надзвичайної ситуації (дата, год., хв.)

“__” _____ 20__ року ____ год. ____ хв.

Об’єкт _____
(територія, підприємство)

Суб’єкт господарювання, якому підпорядкований об’єкт _____
(територія, підприємство)

Дата та час (год., хв., число, місяць, рік)	Інформація про оперативну обстановку, зміст завдань з ліквідації надзвичайної ситуації, хід аварійно- рятувальних робіт, результати виконання завдань	Прізвище, ініціали, підпис особи, яка поставила завдання	Прізвище, ініціали, підпис особи, яка отримала завдання, або особи, яка довела

			завдання

Додаток 3.3

до Видів оперативно-технічної звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

РОЗРАХУНОК

сил і засобів (техніки), залучених до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

(характер надзвичайної ситуації, дата і місце її виникнення)

Л з /п	Найменування підрозділу сил цивільного захисту, його відомча належність	Кількість особового с кладу			Найменування засобів (техніки) та їх (її) кількі сть				Стар ша поса дова особ а підр озділу	Пр имітка
		усь о	залуч е	резе н айме	усь о	залуч е	резе			
	РАЗОМ									

Начальник штабу з ліквідації

наслідків надзвичайної ситуації

Додаток 3.4

до Видів оперативно-технічної і
звітної документації штабу з
ліквідації наслідків надзвичайної
ситуації

КАРТКА ЗВ'ЯЗКУ
у зоні надзвичайної ситуації

Характер надзвичайної ситуації, дата і місце її виникнення _____

з/ п	По сада	Прізвищ е, ім'я та по батькові	Ном ер телефон у	Радіопози вний
	Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації			
І. Штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації				
.	Начальник штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації			
.	Керівник групи аналізу ситуації і підготовки даних			
.	Керівник групи безпосереднього реагування			
.	Керівник організаційної групи			
.	Керівник групи матеріально- технічного забезпечення			
.	Керівник групи управління резервом сил			
.	Група представників центрального і місцевих органів влади			
.	Керівник групи організації зв'язку			
.	Керівник групи взаємодії із засобами масової інформації			
II. Оперативні дільниці				

.	Старший на оперативній дільниці № 1			
.	Старший на оперативній дільниці № 2			
III. Залучені сили цивільного захисту				
.				
.				

Примітка: Кількість оперативних дільниць визначається штабом з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації залежно від обстановки, що склалася у зоні надзвичайної ситуації

Начальник штабу з ліквідації

наслідків надзвичайної ситуації _____(підпис)_____ (ПІБ)

Додаток 3.5
до Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

ДОПОВІДЬ

старшої посадової особи про склад сил і засобів (техніки), що прибули для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації (вибули із зони надзвичайної ситуації)

(найменування, належність сил цивільного захисту)

(характер надзвичайної ситуації, дата і місце її виникнення)

I. Засоби та техніка

з/п	№ Найменування засобу (техніки)	Номерний знак	Призначення засобу	Старший машини, номер телефону	Прибуття в зону надзвичайної ситуації	Вибуття із зони надзвичайної ситуації	Примітка

II. Особовий склад

з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Посада	Прибутт	Вибуття	Приміт
			я в	із	
			з	з	
			ону НС	они НС	
			дата, час (год., хв.)		

(посада, спеціальне звання старшої посадової особи)

(підпис) (прізвище, ініціали посадової особи)

Примітка. Доповідь подається начальнику штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації старшою посадовою особою під час прибуття сил і засобів до зони надзвичайної ситуації та вибуття із зони надзвичайної ситуації після виконання завдань.

Додаток 6
до Видів оперативно-технічної і
звітної документації штабу з
ліквідації наслідків надзвичайної
ситуації

ЗВІТ

про роботу залучених до ліквідації наслідків
надзвичайної ситуації сил та засобів (техніки) цивільного
захисту

I. Стислий опис надзвичайної ситуації та її наслідків, хронометраж розвитку
надзвичайної ситуації _____

~~II. Дії органів управління, залучених сил та засобів (техніки) центральних і місцевих
органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та
організацій, обсяги виконаних ними робіт~~

~~III. Перелік та кількість залучених до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації сил та
засобів (техніки)~~

IV. Висновки та пропозиції

Примітка.

Періодичність надання звітів, у тому числі підсумкового, визначається керівником
робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

_____ (посада) _____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали) _____ (дата, час)

Додаток 3.7

до Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

“ _ ” _____ 20__р.

ОПЕРАТИВНИЙ ПЛАН

заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

Характер надзвичайної ситуації та дата її виникнення _____

Об’єкт _____
(територія, підприємство)

Суб’єкт господарювання, якому підпорядкований об’єкт _____
(територія, підприємство)

Обстановка в зоні надзвичайної ситуації на час розроблення плану _____

з/п	Перелік заходів з ліквідації надзвичайної ситуації та її наслідків	Строк виконання (дата, час)	Відповідальна особа за виконання	Відмітка про виконання або причину невиконання

Начальник штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

(підпис) (прізвище, ініціали)

Додаток 3.8

до Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

ЖУРНАЛ

обліку постраждалих та загиблих під час надзвичайної ситуації (характер надзвичайної ситуації, дата і місце її виникнення)

I. Постраждалі особи

з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Дата народження	Діагноз	Стан	Місце доставки постраждалих (найменування закладу та його адреса)	Прим.
.						
.						
Усього постраждалих (у тому числі дітей)						

II. Особи, які загинули

з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Дата народження	Діагноз	(попередня причина летального випадку)	Місце доставки загиблих
.					
.					
Усього загиблих (у тому числі дітей)					

Начальник штабу з ліквідації

наслідків надзвичайної ситуації_____ (підпис)_____ (прізвище, ініціали)

Додаток 3.9

до Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

ЖУРНАЛ

~~обліку матеріально-технічного забезпечення ліквідації наслідків надзвичайної ситуації~~
(характер надзвичайної ситуації, дата і місце її виникнення)

I. Матеріально-технічні засоби та техніка, що залучаються до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

З/п	Найменування	Одиниця виміру	Кількість	Дата і час доставки	Найменування органу (підприємства, установи, організації), що здійснює забезпечення	Відповідальний за облік
.						
.						

II. Матеріально-технічні засоби та техніка, пошкоджені під час ліквідації надзвичайної ситуації

З/п	Найменування	Одиниця виміру	Кількість	Дата і час доставки	Найменування органу (підприємства, установи, організації), що здійснює забезпечення	Відповідальний за облік
.						
.						

Додаток 3.10

до Видів оперативно-технічної і
звітної документації штабу з
ліквідації наслідків надзвичайної
ситуації

ЖУРНАЛ

обліку аналізів проб (повітря, води та ґрунту)

(характер надзвичайної ситуації, дата і місце її виникнення)

№	Час (дата, год. хв.)відборупроби	Місце та умови відборупроби	Тип проби	Назва показника,що визначається	Час (дата, год., хв.) проведеннявизначень, виконавець	Місце проведення визначень та вимірювань	методику виконання вимірювань(назва,	Результатвимірювань
з/п								

(посада) (підпис) (прізвище, ініціали)

Завдання

1. Дослідити статтю 136 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. «Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані».
2. Написати перелік рятувальних робіт
3. Написати перелік невідкладних робіт

Контрольні запитання для самопідготовки

1. Хто є керівником роботи штабу надзвичайної ситуації?
2. Яким чином здійснюється оповіщення населення про нс?
3. Які сили реагування цивільного захисту допомагають у ліквідації надзвичайних ситуацій?

Висновок

Додаток №1

СПИСОК РЕФЕРАТІВ ДО КУРСУ

1. Техніка безпеки при використанні побутового газу. Надання першої медичної допомоги при отруєнні чадним газом.
- 2.Правила пожежної безпеки. Заходи щодо рятування потерпілих з будинків, які горять та під час гасіння пожежі.
- 3.Пожежі в лісах, степах та на торфовищах. Дії громадян.
- 4.Хімічна небезпека. Дії у випадку раптового виникнення хімічної небезпеки. Дії громадян при розливі ртуті у приміщенні.
- 5.Поведінка громадян та їхні дії в умовах низьких температур.
- 6.Правила поведінки громадян під час грози.
- 7.Харчові отруєння. Профілактика харчових отруєнь. Надання першої медичної допомоги.
- 8.Здоровий спосіб життя людини.
- 9.Правила безпеки на транспорті.
- 10.Небезпечні явища: туман, снігові замети, сильний вітер. Дії при загрозі стихійного лиха та отриманні інформації про штормове попередження.
- 11.Правила безпеки у лісі. Дії громадян від укусів комах, бджіл, змій, отруєння грибами.
- 12.Правила безпеки на воді. Умови безпеки. Правила купання. Надання допомоги утопаючим.
- 13.Правила поведінки та допомога потерпілому на льоду.
- 14.Засоби побутової хімії – джерело небезпеки.
- 15.Тероризм. Правила запобігання випадкам терористичних актів.
- 16.Правила поведінки при різних надзвичайних ситуаціях з пластиковими банківськими картками.
- 17.Сутність поняття «щастя». Що ж потрібно, щоб бути щасливим?
- 18.Шляхи подолання конфліктних ситуацій.
- 19.Надзвичайні ситуації, що загрожують безпеці громадянина. Поведінка у випадку нападу грабіжників. Самозахист.
- 20.Надзвичайні ситуації, що загрожують безпеці громадянина. Поведінка в натовпі. Соціально-політичні надзвичайні ситуації.
- 21.Правила поведінки під час надзвичайних ситуацій.
- 22.Заходи запобігання криміногенним ситуаціям. Приводи до затримання громадян працівниками міліції. Права громадянина під час затримання.
- 23.Етичні правила поведінки. Правила знайомства громадян. Правила звернення та спілкування. Мистецтво вести бесіду.
- 24.Норми поведінки на вулиці, в громадському транспорті, під час подорожі.
- 25.Психічні стани особистості в різних ситуаціях життєдіяльності(страх, фобія, паніка). Шляхи, методи і способи подолання й переборювання страху людини і в різних надзвичайних ситуаціях.
- 26.Поведінка в екстремальних ситуаціях. ДТП. Аварії на залізниці. Заходи безпеки та правила поведінки під час аварій.
- 27.Правила поведінки під час радіаційного забруднення території.
- 28.Правила техніки безпеки та поведінки під час подорожей за кордон.
- 29.Правила поведінки під час знаходження вибухонебезпечних предметів.
- 30.Правила самооборони (при вуличному пограбуванні або бійці). Відповідальність за порушення застосування спеціальних засобів самооборони.
- 31.Надання першої медичної допомоги (масаж серця, штучне дихання).

Безпека життєдіяльності [Текст]: методичні вказівки до практичних занять для здобувачів освіти галузь знань 13 Механічна інженерія спеціальності 133 Галузеве машинобудування за освітньо-професійною програмою «Галузеве машинобудування» денної форми навчання/ уклад. Н.З.Пігулко – Любешів: ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ», 2023. – 65 с.

Комп'ютерний набір і верстка : Н.З.Пігулко

Редактор: Н.З.Пігулко